

**UCHWAŁA NR XXIX/158/25
RADY MIEJSKIEJ W PACANOWIE**

z dnia 30 grudnia 2025 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Pacanów na lata 2026-2029**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (t.j. Dz. U. 2025 poz. 1153 z późn. zm.), art. 4¹ ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 z późn. zm.) oraz art. 10 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005r. (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.) Rada Miejska w Pacanowie uchwala co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Pacanów na lata 2026-2029 – załącznik nr 1 oraz Harmonogram Wydatków Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Pacanów na 2026 rok - załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Pacanów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie od 1 stycznia 2026 roku.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Artur Czub

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Pacanów na lata 2026-2029 .

WSTĘP

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Pacanów na lata 2026-2029, zwany dalej Programem, stanowi kontynuację działań z obszaru profilaktyki uzależnień, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, realizowanych corocznie i skierowanych do różnych grup odbiorców w Gminie Pacanów.

Program opiera się na założeniu, że skuteczna profilaktyka to nie tylko jednorazowe działania, ale systematyczne i zintegrowane wsparcie dla mieszkańców – szczególnie dzieci, młodzieży i rodzin – poprzez edukację, poradnictwo, interwencję oraz wzmacnianie postaw prozdrowotnych. W obliczu narastających zagrożeń takich jak uzależnienia chemiczne (alkohol, narkotyki) oraz behawioralne (np. nadmierne korzystanie z Internetu, hazard), konieczne jest prowadzenie nowoczesnych, dobrze zaplanowanych działań profilaktycznych, które odpowiadają na aktualne potrzeby lokalnej społeczności.

W Programie uwzględniono zadania wynikające z Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 – cel operacyjny 2 pn. „Profilaktyka uzależnień”. Elementem Programu są również działania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym, polegające na upowszechnianiu wiedzy oraz wzmacnianiu kompetencji dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie rozpoznawania i radzenia sobie z problemami.

Założenia Programu są zgodne z wytycznymi zawartymi w „Rekomendacjach do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w 2025 roku”, wydanymi przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom. Program będzie realizowany od 1 stycznia 2026 r. do 31 grudnia 2029 r., a większość planowanych zadań ma charakter coroczny i długofalowy.

Rozdział I Podstawa prawna

Zgodnie z art. 1 ust. 1 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 z późn.zm.), organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

W myśl art. 2 ust. 1 ww. Ustawy, zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności:

- 1) tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu;
- 2) działalność wychowawczą i informacyjną;
- 3) ustalanie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych przeznaczanych do spożycia w kraju;

- 4) ograniczanie dostępności alkoholu;
- 5) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu;
- 6) zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie;
- 7) przeciwdziałanie przemocy domowej;
- 8) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez finansowanie centrów integracji społecznej.

Na podstawie art. 4¹ ust. 1., do zadań własnych Gminy należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu.

Bezpośrednią podstawę prawną dla sporządzenia i realizacji niniejszego Programu stanowi art. 4¹ ust. 2 w następującym brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2022 r.¹:

2. Realizacja zadań, o których mowa w ust. 1, jest prowadzona w postaci uchwalonego przez Radę Miejską gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, który stanowi część strategii rozwiązywania problemów społecznych i który uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Elementem programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym. Program jest realizowany przez ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o których mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub inną jednostkę wskazaną w tym programie. W celu realizacji programu Burmistrz (wójt, prezydent) może powołać pełnomocnika.

Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939z późn.zm.) również przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych Gminy. Jak stanowi art. 10 ust. 2a, w gminnym programie uwzględnia

się działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną prowadzoną w szkołach i placówkach systemu oświaty, a także diagnozę w zakresie występujących w szkołach i placówkach systemu oświaty czynników ryzyka i czynników chroniących. W ramach programu w szkołach i placówkach systemu oświaty są realizowane w szczególności działania o potwierdzonej skuteczności lub oparte na naukowych podstawach prowadzone w zakresie działalności, o której mowa w ust. 2a. Ustawy.

Oprócz obu ww. ustaw, niniejszy Program został sporządzony i będzie realizowany z uwzględnieniem stosownych przepisów:

- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1214 z późn.zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1673 z późn.zm.),
- ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2025 poz. 49 z późn.zm.),
- ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1670 z późn.zm.),
- rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1449 z późn.zm),
- rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego

¹ Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1718).

Programu Zdrowia na lata 2021 - 2025 (Dz. U. z 2021 r. poz. 642 z późn.zm.), celem operacyjny 2: Profilaktyka uzależnień.

Rozdział II

Charakterystyka uzależnień

2.1. Alkohol

Alkohol jest jedną z najstarszych i najbardziej rozpowszechnionych substancji psychoaktywnych na świecie. Jego spożycie często towarzyszy spotkaniom towarzyskim, uroczystościom i świętom, co sprawia, że bywa postrzegany jako naturalny element życia społecznego. Działanie alkoholu opiera się na oddziaływaniu na ośrodkowy układ nerwowy – początkowo powoduje odprężenie, obniżenie napięcia i poprawę nastroju. W miarę wzrostu ilości spożytego alkoholu dochodzi jednak do zaburzeń koordynacji, problemów z mową, spadku koncentracji i zwiększonej skłonności do podejmowania ryzykownych decyzji. Nadużywanie alkoholu prowadzi do rozwoju uzależnienia, którego charakterystycznym objawem jest utrata kontroli nad piciem. Alkoholizm to choroba przewlekła i postępująca, wymagająca leczenia specjalistycznego².

„Statystyki pokazują, że Polacy piją coraz więcej alkoholu. Według Światowej Organizacji Zdrowia **alkohol wpływa na ponad 200 rodzajów chorób** i znajduje się na trzecim miejscu wśród czynników ryzyka dla zdrowia.³” Długotrwałe spożywanie alkoholu niesie ze sobą poważne skutki zdrowotne, takie jak marskość wątroby, choroby serca, nadciśnienie, zaburzenia pracy trzustki czy uszkodzenia układu nerwowego. Osoby nadużywające alkoholu częściej doświadczają również problemów natury psychicznej, w tym depresji, zaburzeń lękowych czy prób samobójczych. Alkohol może nasilać konflikty interpersonalne, prowadzić do agresji, a także sprzyjać występowaniu przemocy domowej. Ma także destrukcyjny wpływ na relacje rodzinne – powoduje utratę zaufania, rozpad więzi i poczucie osamotnienia wśród bliskich. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym są narażone na zaniedbania emocjonalne i wychowawcze, co może skutkować powielaniem destrukcyjnych wzorców w dorosłym życiu.

W życiu zawodowym alkohol obniża efektywność pracy, zwiększa absencję oraz ryzyko wypadków przy pracy. W sferze społecznej prowadzi do marginalizacji, izolacji, a niekiedy do bezdomności. Nadużywanie alkoholu ma także wymiar ekonomiczny – generuje wysokie koszty leczenia, interwencji policyjnych, postępowań sądowych i świadczeń społecznych. Problemem staje się również coraz większa dostępność napojów alkoholowych, także dla młodzieży, co sprzyja wczesnym inicjacom alkoholowym. Warto podkreślić, że wczesne rozpoczęcie picia alkoholu istotnie zwiększa ryzyko rozwinięcia uzależnienia w dorosłości. Alkohol nie tylko niszczy zdrowie jednostki, ale także osłabia więzi społeczne, obniża jakość życia rodzinnego i przyczynia się do wielu problemów społecznych.

²https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/03/Raport-2023-wersja-Internetowa.pdf?utm_source

³ <https://www.gov.pl/web/zdrowie/alkohol?>

⁴<https://uniwersytetkaliski.edu.pl/wp-content/uploads/2025/07/Agnieszka-Kapala-Palenie-papierosow-i-picie-alkoholu-jako-przejaw-zachowan-ryzykownych-mlodziezy-1.pdf?>

2.2. Papierosy i e-papierosy

Palenie papierosów tradycyjnych pozostaje jednym z głównych czynników powodujących zgony, którym można zapobiec⁴. W dymie tytoniowym znajduje się ponad 4 tysiące substancji chemicznych, w tym kilkadziesiąt o udowodnionym działaniu rakotwórczym. Nikotyna jako główny składnik uzależniający, prowadzi do szybkiego rozwoju nałogu, a próby rzucenia palenia wiążą się z silnym zespołem odstawienia. Regularne palenie papierosów skutkuje rozwojem chorób układu oddechowego, takich jak przewlekła obturacyjna choroba płuc (POCHP) czy rak płuc. Negatywnie wpływa również na układ sercowo-naczyniowy, zwiększając ryzyko zawałów i udarów.

E-papierosy są coraz częściej wybierane przez młodzież jako forma „bezpieczniejszej” alternatywy dla tradycyjnego palenia. Urządzenia te podgrzewają płyn zawierający nikotynę, glicerynę i aromaty, tworząc aerozol wdychany przez użytkownika. Choć nie zawierają takiej samej ilości substancji smolistych jak papierosy, nadal są szkodliwe dla zdrowia. Nikotyna obecna w liquidach powoduje silne uzależnienie, a długofalowe skutki inhalowania aromatów chemicznych wciąż są przedmiotem badań. Szczególnie niepokojące jest to, że e-papierosy są dostępne w wielu smakach, co dodatkowo przyciąga dzieci i nastolatków⁵.

Badacze z Uniwersytetu Kalifornijskiego w San Diego (USA) opublikowali w czasopiśmie naukowym „eLife” wyniki badań, które wskazują na poważne konsekwencje zdrowotne związane z używaniem e-papierosów. Z ich analiz wynika, że regularne inhalowanie aerozolu z e-papierosów może prowadzić do reakcji zapalnych w wielu narządach — m.in. w mózgu, sercu, płucach i jelitach. Obecnie w samych Stanach Zjednoczonych z e-papierosów korzysta około 12 milionów dorosłych, przy czym największy odsetek użytkowników stanowią osoby w wieku 18–24 lat. W Polsce sytuacja również budzi niepokój — zgodnie z badaniami zleconymi przez Rzecznika Praw Dziecka, co czwarty nastolatek sięga po e-papierosy, a ponad 70% użytkowników poniżej 20. roku życia przyznaje się do ich regularnego stosowania⁶.

W praktyce obserwuje się zjawisko „podwójnego palenia” – użytkownicy e-papierosów często sięgają także po papierosy tradycyjne. Takie połączenie znacząco zwiększa ryzyko poważnych chorób. Badania wskazują, że młodzież korzystająca z e-papierosów jest bardziej narażona na sięgnięcie w przyszłości po papierosy tradycyjne. Popularność tych produktów wynika również z łatwego dostępu i fałszywego przekonania o ich nieszkodliwości. Zarówno papierosy, jak i e-papierosy mają negatywny wpływ na zdrowie, życie rodzinne i społeczne – prowadzą do uzależnienia, problemów zdrowotnych, a także do poważnych kosztów dla systemu opieki zdrowotnej.

2.3. Narkotyki

Narkomania to choroba polegająca na uzależnieniu od substancji psychoaktywnych, które wywierają toksyczny wpływ na organizm człowieka, prowadząc do jego stopniowego wyniszczenia, a w skrajnych przypadkach – nawet do śmierci. Zgodnie z Międzynarodową

⁵<https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/phocadownload/pracownice/pakiet-edukacyjny-dla-nauczycieli-z-zakresu-profilaktyki-palenia-tytoniu.pdf?>

⁶<https://pulsmedycyny.pl/system-ochrony-zdrowia/nauka-i-badania/e-papierosy-zaburzaja-prace-wielu-narzadow-badania-w-polsce-uzywa-ich-juz-co-czwarty-nastolatek/?>

Klasyfikacją Chorób (ICD-10), narkomania uznawana jest za poważne zaburzenie zdrowia psychicznego i fizycznego, wymagające specjalistycznego leczenia.

U podstaw uzależnienia leżą zarówno czynniki osobowościowe, jak i środowiskowe – presja otoczenia, brak wsparcia emocjonalnego, czy potrzeba ucieczki od problemów mogą stanowić jego źródło. Charakterystycznym objawem jest tzw. *głód narkotykowy* – silne, przymusowe pragnienie ponownego zażycia substancji, wynikające z fizycznej i psychicznej zależności. Kluczowym etapem w procesie zdrowienia jest moment, w którym osoba uzależniona uświadamia sobie istnienie problemu i podejmuje decyzję o rozpoczęciu terapii – to zwiększa szanse na trwałe wyjście z nałogu.

Uzależnienie fizyczne polega na tym, że organizm przyzwyczaja się do obecności narkotyku i zaczyna go „domagać się” w codziennym funkcjonowaniu. Brak substancji prowadzi do objawów abstynencyjnych, takich jak bóle głowy, dreszcze, potliwość, biegunki czy drżenie mięśni. Z kolei uzależnienie psychiczne objawia się silną potrzebą sięgania po narkotyk, rosnącą tolerancją na jego działanie oraz całkowitym podporządkowaniem życia zdobywaniu substancji. Prowadzi to do zaniedbywania obowiązków, izolacji społecznej i degradacji relacji z bliskimi. Ten rodzaj uzależnienia jest szczególnie trudny do wyleczenia – wymaga nie tylko detoksykacji, ale także długotrwałej psychoterapii, wsparcia specjalistów oraz pracy nad odbudową życia emocjonalnego i społecznego⁷.

2.4. Napoje energetyczne

W ostatnich latach obserwuje się systematyczny wzrost spożycia napojów gazowanych i energetycznych zawierających znaczne ilości kofeiny. Pomimo licznych badań potwierdzających jej negatywny wpływ na zdrowie, konsumpcja tych produktów nadal rośnie, zwłaszcza wśród dzieci, młodzieży i młodych dorosłych. Nadmierne spożycie kofeiny może prowadzić do zaburzeń pracy układu nerwowego i sercowo-naczyniowego, a długotrwałe jej przyjmowanie – do rozwoju uzależnienia.

Kofeina obecna jest nie tylko w kawie, ale również w herbacie, napojach typu cola, kakao, czekoladzie oraz w napojach energetycznych, które zawierają jej często więcej niż filiżanka kawy. Dzięki słodkim smakom i szerokiej dostępności produkty te są szczególnie popularne wśród młodych ludzi. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) regularne spożywanie kofeiny może prowadzić do rozwoju uzależnienia, a dane Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH–PIB wskazują, że w Polsce rośnie liczba nastolatków sięgających po napoje energetyczne.

Uzależnienie od kofeiny, określane jako kofeinizm, może wystąpić przy regularnym spożywaniu ok. 500–600 mg kofeiny dziennie. Objawy obejmują m.in. nadmierne pobudzenie, rozdrażnienie, bezsenność, bóle głowy i zaburzenia rytmu serca. Napoje energetyczne stanowią dodatkowe zagrożenie ze względu na wysoką zawartość cukru oraz guarany, co zwiększa ryzyko zaburzeń metabolicznych i sercowych.

Nagłe odstawienie kofeiny może powodować objawy abstynencyjne – senność, bóle głowy, spadek nastroju i drażliwość. Dlatego ograniczanie jej spożycia powinno następować stopniowo. Zaleca się unikanie napojów energetycznych, a w przypadku innych źródeł kofeiny

⁷ <https://wyspasozo.pl/oferta/terapia-narkotykowa/>

⁸ Mgr Aleksandra Siargiej, Prof. dr hab. n. med. Elżbieta Krajewska-Kułak, dr hab. n. med. Bożena Okurowska-Zawada, *Wpływ napoi energetycznych na zdrowie w percepcji młodych ludzi*. Białystok 2004, s. 28-30, https://www.umb.edu.pl/photo/pliki/WNoZ_jednostki/wnoz-z-zintegrowanej-opieki-medycznej/monografie/wplyw_napoi_energetycznych_na_zdrowie_w_percepcji_mlodych_ludzi.pdf

– racjonalne ograniczanie ich ilości w trosce o zdrowie fizyczne i psychiczne, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży⁸.

2.5. Uzależnienia behawioralne

Uzależnienia behawioralne, zwane również nałogami odczynnościowymi, to powtarzające się, kompulsywne zachowania, które dają krótkotrwałe poczucie przyjemności lub ulgi, lecz w dłuższej perspektywie prowadzą do negatywnych konsekwencji zdrowotnych, emocjonalnych i społecznych. W odróżnieniu od uzależnień od substancji psychoaktywnych, w uzależnieniach behawioralnych nie chodzi o przyjmowanie środka chemicznego, lecz o wykonywanie określonej czynności – np. granie w gry hazardowe lub komputerowe, robienie zakupów, korzystanie z Internetu, jedzenie, ćwiczenia fizyczne czy aktywność w mediach społecznościowych.

Według G.A. Marlatta i współpracowników, uzależnienie behawioralne to powtarzający się nawyk, który zwiększa ryzyko choroby i problemów osobistych lub społecznych, a jego charakterystyczną cechą jest utrata kontroli – osoba mimo świadomości szkód nie potrafi zaprzestać danego zachowania. Działanie to przynosi natychmiastową, krótkotrwałą nagrodę (np. poprawę nastroju, redukcję stresu), ale z czasem prowadzi do długofalowych strat i pogorszenia jakości życia⁹.

W przypadku młodzieży szczególnie niepokojące są uzależnienia związane z technologiami, które rozwijają się dynamicznie wraz z rozwojem Internetu i mediów społecznościowych. Uzależnienia behawioralne często współwystępują z innymi problemami, np. depresją czy uzależnieniami od substancji. Leczenie wymaga terapii psychologicznej, wsparcia grupowego oraz działań profilaktycznych.

Rozdział III

Badania lokalnych zagrożeń społecznych – 2025

3.1. Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych jest kluczowym narzędziem planowania działań społecznych i podejmowania decyzji na poziomie lokalnym. Dzięki niej samorządy lokalne oraz inne instytucje mogą efektywnie kierować swoje zasoby i działania w obszary, gdzie są one najbardziej potrzebne, co ma na celu znaczną poprawę jakości życia mieszkańców. Diagnoza pozwala nie tylko na identyfikację istniejących problemów, ale również na prognozowanie potencjalnych zagrożeń, co jest niezbędne do skutecznego planowania i wdrażania programów interwencyjnych.

Współczesne wyzwania społeczne, takie jak nadużywanie alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnienia behawioralne, a także negatywne postawy społeczne wobec tych zjawisk, wymagają szczegółowej analizy i interdyscyplinarnego podejścia. Dlatego dokument ten ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w 2025 roku. W badaniach uwzględniono różnorodne aspekty związane z lokalnymi zagrożeniami, które mogą wpływać na bezpieczeństwo i zdrowie społeczności.

⁹https://kcpcu.gov.pl/wp-content/uploads/2023/02/Zaburzenia-behawioralne_sklad_do_sprawozdania.pdf,

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych zostały uzyskane w drodze anonimowych badań ankietowych, które przeprowadzono w Gminie Pacanów.

3.2 Wnioski i podsumowanie przeprowadzonych badań

Mieszkańcy Gminy Pacanów

- Najwyższy poziom wskazań „bardzo istotny” oraz „raczej istotny” otrzymało uzależnienie od alkoholu – łącznie 86% respondentów uznało je za ważny problem w lokalnym środowisku. W dalszej kolejności wymieniane było uzależnienie od papierosów (84%) oraz uzależnienia behawioralne (75%) i bezrobocie (74%).
- 48% przyznaje, że pierwszy raz pili alkohol pomiędzy 16 a 18 rokiem życia, a 29% respondentów wskazało, że inicjacja alkoholowa miała miejsce powyżej 18 roku życia, 15% pomiędzy 13. a 15. rokiem życia. 1% poniżej 12 roku życia oraz 7% deklaruje, że nigdy nie próbowało alkoholu.
- Do picia alkoholu kilka razy w miesiącu przyznało się – 26% badanych, raz w tygodniu – 11%, kilka razy w tygodniu – 5%, kilka razy w roku – 31% badanych. 25% nie pije alkoholu, 2% pije prawie codziennie.
- Badani zaznaczali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 porcje alkoholu – 30%, 3-4 porcje alkoholu – 22%, 5-6 porcji alkoholu – 12%, 7, 8 i 9 porcji – 8% oraz 28% nie pije alkoholu.
- 89% badanych nie wie, gdzie może zgłosić się po pomoc osoba uzależniona od alkoholu.
- Następnie ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, w jakim stopniu zgadzają się z określonymi stwierdzeniami. Pierwsze ze stwierdzeń dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Łącznie 58%** badanych zaznaczyło, iż nie zgadza się z powyższym stwierdzeniem.
- Kolejne stwierdzenie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. 77%* badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”. 62%* respondentów ocenia osoby pijące alkohol, jako zagrażające lub raczej zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym. 49%** badanych uważa, że osoby nieletnie nie mają łatwości w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach. 97%** respondentów uważa, że kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu, a także, że prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu jest bezpieczne – 96%** . Kolejno, 95%** ankietowanych jest zdania, że picie alkoholu nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.
- Zapytano mieszkańców również o ich zdanie na temat ilości sklepów i lokali, w których można kupić alkohol. 2% badanych mieszkańców uważa, że jest ich za mało oraz 70% wskazuje na ich odpowiednią ilość, 28% uważa, że jest ich za dużo.
- 11% respondentów pali regularnie papierosy, 9% pali regularnie e-papierosy. 28% pali okazjonalnie papierosy lub e-papierosy, a 52% nie pali w ogóle papierosów.
- Jeżeli chodzi o wiek inicjacji nikotynowej, to 31% wskazało, że inicjacja nikotynowa miała miejsce, gdy byli już pełnoletni. 37% respondentów przyznało, że pierwszy raz zapalili papierosa w wieku pomiędzy 16. a 18. rokiem życia, a 12% pomiędzy 13. a 15. rokiem życia, 1% pomiędzy 9. a 12. rokiem życia. 19% twierdzi, że nigdy nie próbowało.
- 48% mieszkańców Gminy Pacanów twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób, które przyjmują narkotyki lub dopalacze. 22% twierdzi, że zna jedną osobę przyjmującą substancje odurzające, 20% zna od dwóch do pięciu takich osób, 5% zna od sześciu do dziesięciu oraz 5% zna ponad 10 osób.
- 41% badanych wskazuje na marihuanę i haszysz, 19% badanych wskazuje na dopalacze jako substancje przyjmowane w celu odurzenia oraz 14% jeszcze zaznacza amfetaminę.

31% nie słyszało o osobach, które przyjmowałyby substancje odurzające. 44% nie wie, jakie substancje przyjmuje te osoby.

- 92% respondentów wskazało, że nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.
- Zapytano zatem badanych o to, czy kiedykolwiek grali w gry internetowe, w których można wygrać pieniądze (np. poker). 83% wskazało, że nie grało nigdy w tego rodzaju gry.
- Granie w gry na pieniądze jest dla wielu osób motywowane różnorodnymi przyczynami, zarówno praktycznymi, jak i emocjonalnymi. Zdecydowana większość badanych (71%) traktuje gry na pieniądze jako formę rozrywki i sposób na spędzanie wolnego czasu. Dla 41% uczestników istotną motywacją są emocje i dreszczyk rywalizacji towarzyszący grze. Niemal co trzeci ankietowany (29%) przyznaje, że gra z nadzieją na dużą wygraną, a 12% liczy na możliwość podreperowania domowego budżetu lub sfinansowania większych wydatków. Tyle samo osób (12%) podejmuje grę z powodu problemów finansowych. Niewielka grupa badanych (6%) gra z przyzwyczajenia lub w celu rozładowania stresu.
- 90%* badanych mieszkańców twierdzi, że można się uzależnić od gier na pieniądze.
- mieszkańcy Gminy Pacanów za najbardziej rozpowszechnione uzależnienia w środowisku lokalnym uznali nikotynizm (93%), sieciologizm (79%) oraz alkoholizm (76%).
- – 81% dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień.
- Mieszkańcy stwierdzili, że najbardziej potrzebne działania to otwarte konsultacje z terapeutą uzależnień – 31%, wsparcie psychologiczne dla rodzin – 30%, ogólnospołeczne kampanie profilaktyczne – 23%, warsztaty profilaktyczne dla uczniów – 10%, a także pomoc w integracji po okresie izolacji – 6%.
- 17% badanych zna osoby doświadczające przemocy domowej, a 24% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak jest.
- W badaniu 37% respondentów zadeklarowało, że „zajada” stresi i trudne emocje, co może wskazywać na obecność mechanizmów radzenia sobie poprzez jedzenie.
- 31% badanych przyznało, że miewa problemy takie jak kompulsywne objadanie się czy natrętne myśli o jedzeniu.

Pracownicy instytucjonalni w Gminie Pacanów

- Na sam początek badani pracownicy mieli za zadanie wskazać ocenę istotności problemów występujących w tutejszym środowisku lokalnym Miasta. Analiza wyników pokazuje, że mieszkańcy gminy za najbardziej istotny problem lokalny uznają uzależnienia behawioralne u młodzieży, takie jak nadmierne korzystanie z Internetu czy gier komputerowych – aż 100% badanych określiło je jako bardzo istotne lub istotne. Niewiele mniej, bo 91% respondentów, wskazało na nadużywanie alkoholu przez dorosłych, a 90% na spożywanie alkoholu przez młodzież. Równie poważnym problemem według mieszkańców jest zażywanie narkotyków i dopalaczy przez młodzież, które łącznie 91% osób oceniło jako bardzo istotne lub istotne. Brak świadomości zagrożeń związanych z uzależnieniami oraz przemoc domowa powiązana z używaniem substancji psychoaktywnych także zostały uznane za poważne kwestie – odpowiednio 91% i 82% wskazań. Wysokie znaczenie przypisano również brakowi dostępu do terapii uzależnień (73%) oraz palenia papierosów przez młodzież i dorosłych, a także używania e-papierosów (od 73% do 82% wskazań). Nieco mniejsze, choć nadal zauważalne znaczenie mają problemy dotyczące nadużywania alkoholu przez seniorów, uzależnień od leków i zażywania leków na receptę w celach niemedycznych, które mieszkańcy ocenili jako istotne, lecz w mniejszym stopniu niż pozostałe zagrożenia.
- Zdecydowana większość respondentów (83%) wskazała, że najbardziej istotnym zadaniem Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest procedura kierowania na leczenie odwykowe – 33%, następnie po 17% wskazań: podejmowanie działań zgodnych

z rekomendacjami KCPU, właściwe wydatkowanie środków GKRPA oraz kontrola oświadczeń o rocznej sprzedaży alkoholu.

- Wyniki dotyczące oceny skuteczności współpracy między Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) a Zespołem Interdyscyplinarnym (ZI) w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej wskazują, że 18% respondentów uznaje ją za bardzo skuteczną, a 37% za skuteczną. Dla 18% badanych współpraca ta jest umiarkowanie skuteczna, natomiast taki sam odsetek – 18% – ocenia ją jako nieskuteczną. Z kolei 9% ankietowanych zadeklarowało, że brak jest współpracy między tymi instytucjami.
- Aby zwiększyć skuteczność współpracy między Zespołem Interdyscyplinarnym (ZI) a Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA), respondenci najczęściej wskazywali na ustalenie wspólnych celów i strategii działania (36%), regularne spotkania i wymianę informacji (36%), potrzebę realizowania wspólnych projektów i programów profilaktycznych (36%), potrzebę organizacji wspólnych szkoleń (36%) oraz zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej (1%).
- Główne bariery utrudniające skuteczną realizację działań GKRPA i Zespołu Interdyscyplinarnego w Mieście Pacanów dotyczą przede wszystkim: 55% respondentów wskazało na niską świadomość społeczną dotyczącą problemu uzależnień i przemocy jako kluczową przeszkodę, niedobór specjalistów, takich jak terapeuci i psychologowie – wskazany przez 36% badanych oraz niewystarczającą współpracę między instytucjami – również 36% wskazań. Następnie wskazano: brak odpowiednich programów edukacyjnych (27%), brak wystarczających środków finansowych (18%) oraz brak zaangażowania władz lokalnych (9%).
- 64% respondentów uważa, że władze Miasta są dobrze poinformowane o potrzebach Gminna Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) oraz Zespołu Interdyscyplinarnego (ZI) i aktywnie wspierają podejmowane działania. 18% respondentów wskazuje, że władze są poinformowane, ale ich wsparcie jest ograniczone. 9% wskazało na brak wsparcia ze strony władz oraz 9% na brak poinformowania o potrzebach GKRPA i ZI.
- Respondenci wskazali, że najistotniejszym działaniem w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom powinno być wdrożenie programów edukacyjnych w szkołach – takiej odpowiedzi udzieliło 64% badanych. Duże znaczenie przypisano również szkoleniom i warsztatom dla dorosłych mieszkańców, które uzyskały 45% wskazań. Tyle samo osób opowiedziało się za organizacją kampanii społecznych podnoszących świadomość na temat uzależnień oraz za zapewnieniem konsultacji i wsparcia psychologicznego dla rodzin. Mniej osób (18%) dostrzegło potrzebę zacieśnienia współpracy z lokalnymi instytucjami zdrowia i pomocy społecznej. Wyniki te pokazują, że mieszkańcy kładą nacisk zarówno na działania edukacyjne, jak i na wzmocnienie wsparcia środowiskowego.

Uczniowie z Gminy Pacanów

Relacje:

- Uczniowie w Gminie Pacanów deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami: SP 4-6 – łącznie: 91%; SP 7-8 – łącznie 91%.
- uczniowie w Gminie Pacanów mają bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami: SP 4-6 – łącznie 75%; SP 7-8 – łącznie 73%.
- uczniowie z Gminy Pacanów relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze – SP 4-6 – łącznie 91%; SP 7-8 – łącznie 77%.

Alkohol:

- 4% uczniów SP 4-6 oraz 32% uczniów SP 7-8 przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol.
- Następnie badanych zapytano, w jakich miejscach ich koledzy i koleżanki spożywają alkohol. Uczniowie wskazują na dyskoteki (SP 7-8 – 57%), dom (SP 7-8 – 29%), świeże

powietrze (SP 7-8 – 71%), szkolne wycieczki (SP 7-8 – 43%) oraz są też uczniowie, którzy nie wiedzą (SP 4-6 – 100%).

- Jeżeli chodzi o przyczyny, z jakich ich rówieśnicy sięgają po alkohol badani uczniowie wskazywali zazwyczaj na chęć zaimponowania innym (SP 4-6 – 50%, SP 7-8 – 57%), a także żeby zapomnieć o kłopotach (SP 7-8 – 43%), dla lepszej zabawy, wyluzowania (7-8 – 29%), dla towarzystwa (SP 7-8 – 14%). Są uczniowie, którzy nie wiedzą (SP 4-6 – 50%).
- Do spożywania alkoholu rzadziej niż raz w miesiącu przyznaje się 5% uczniów klas SP 7-8. 100% uczniów SP 4-6 oraz 95% uczniów SP 7-8 nigdy nie spożywało alkoholu.
- Następnie zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie najczęściej sięgają po wódkę – 100% wskazań uczniów klas 7-8.
- Istotnym zagadnieniem jest wiek inicjacji alkoholowej. Uczniowie, którzy zadeklarowali spożywanie alkoholu odpowiedzieli: 100% uczniów z klas 7-8 po raz pierwszy spożyło alkohol poniżej 8 lat.
- Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu oraz wieku inicjacji alkoholowej istotne są również powody, dla których młodzi ludzie sięgają po alkohol. 100% badanych wskazało, że nie mają konkretnego powodu sięgania po alkohol. Żadna z pozostałych odpowiedzi, takich jak chęć zabawy, towarzystwo, stres czy nuda, nie została wybrana. Wynik ten może sugerować, że ankietowani nie identyfikują u siebie regularnych lub świadomych motywacji do spożywania alkoholu.
- Według 40% uczniów klas 4-6 oraz 64% uczniów klas 7-8 każdy może uzależnić się od alkoholu. 9% uczniów klas 4-6 i 12% uczniów klas 7-8 uważa, że w ich miejscowości są miejsca, gdzie osoba niepełnoletnia może kupić alkohol bez problemu.

Papierosy:

- Znaczny odsetek uczniów wskazał, że ich rówieśnicy palą papierosy lub e-papierosy, ale tylko wśród uczniów klas SP 7-8 – 41%. Jednakże 33% młodszych oraz 50% starszych uczniów zaznaczyło, że nie wie czy osoby w ich wieku palą papierosy lub e-papierosy.
- 100% uczniów klas 4-6 oraz 100% uczniów klas 7-8 deklaruje, że nie pali papierosów oraz e-papierosów.

Narkotyki:

- 2% uczniów klas 4-6 oraz 9% uczniów klas 7-8 wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami. 29% uczniów klas młodszych i 59% uczniów klas starszych nie wie.
- Zarówno wszyscy młodszy, jak i wszyscy starsi uczniowie zadeklarowali, że nie mieli doświadczenia z używaniem narkotyków ani dopalaczy.
- Następnie uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności narkotyków/dopalaczy w ich lokalnym środowisku. Badani w większości nie wiedzą, czy pozyskanie owych środków psychoaktywnych byłoby w ich otoczeniu łatwe, czy też trudne: SP 4-6 – 71%, SP 7-8 – 63%. Jednakże 4% uczniów klas 4-6 i 5% uczniów klas 7-8 zaznaczyło, że byłoby to łatwe. Pozostali ankietowani odpowiedzieli, że pozyskanie narkotyków/dopalaczy w ich środowisku lokalnym byłoby trudne: SP 4-6 – 25%, SP 7-8 – 32%.
- Zdecydowana większość młodszych uczniów (93%) nie zna miejsc, w których można kupić narkotyki lub dopalacze, a najczęściej wskazywane lokalizacje to inne miejsca (7%).
- 100% ankietowanych uczniów z klas 7-8 nie zna miejsc, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.

Uzależnienia behawioralne:

- Zapytano uczniów o to, które ich zdaniem zjawisko jest obecne w ich otoczeniu. Uczniowie za najbardziej popularne zjawisko występujące w ich otoczeniu wybrali: uzależnienie od Internetu (SP 4-6 – 44%; SP 7-8 – 55%) oraz uzależnienie od smartfona zapytano uczniów o to, ile czasu dziennie korzystają z komputera. Badani wskazywali zazwyczaj, że spędzają w ten sposób do 2 godzin dziennie (SP 4-6 – 31%; SP 7-8 – 9%) czy też do 4 godzin dziennie (SP 4-6 – 20%; SP 7-8 – 23%). Znacznie niepokoją odsetki ankietowanych, którzy zaznaczyli, że spędzają przed komputerem powyżej 6 godzin dziennie (SP 4-6 – 11%; SP 7-8 – 18%). Do 6 godzin korzysta 9% uczniów SP 4-6 oraz 23% uczniów SP 7-8. (SP 4-6 – 40%; SP 7-8 – 64%).
- 38% uczniów klas 4-6 i 23% uczniów klas 7-8 deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia. Aczkolwiek, spora część uczniów przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 62%; SP 7-8 – 77%).
- 41% uczniów klas 4-6 i 36% uczniów klas SP 7-8 korzysta z telefonu od 2 do 3 godzin dziennie. Znaczny niepokój budzi fakt, iż 11% uczniów klas 4-6 i 14% uczniów klas 7-8 deklaruje, że korzysta z telefonu 4-5 godzin dziennie. 13% uczniów klas 4-6 i 23% uczniów klas 7-8 wskazuje, że korzysta z telefonu powyżej 5 godzin dziennie. Część uczniów spędza w ten sposób czas około godziny dziennie (SP 4-6 – 27%; SP 7-8 – 23%).
- Uczniowie klas 4-6 najwięcej czasu korzystając z telefonu spędzają na słuchaniu muzyki (29%), oglądaniu filmików, śmiesznych obrazków (18%) oraz na korzystaniu z aplikacji (18%).
- Uczniowie klas 7-8 najwięcej czasu korzystając z telefonu spędzają, oglądając filmiki, śmieszne obrazki (32%), na czatach, portalach społecznościowych pisząc ze znajomymi (27%), na słuchaniu muzyki (23%), oraz na korzystaniu z aplikacji (14%).
- 25% uczniów klas 4-6 i 23% uczniów klas 7-8 gra w gry komputerowe od 1 do 3 godzin dziennie. Znaczny niepokój budzi fakt, iż 22% uczniów klas 4-6 i 32% uczniów klas 7-8 deklaruje, że gra w gry od 3 do 6 godzin dziennie. 4% uczniów klas 4-6 oraz 13% uczniów klas 7-8 wskazuje, że gra w gry komputerowe powyżej 6 godzin dziennie. Część uczniów spędza w ten sposób czas około godziny dziennie (SP 4-6 – 31%; SP 7-8 – 23%).
- Zapytano także uczniów o różne sytuacje, które mogły ich spotkać w Internecie. 20% uczniów SP 4-6 i 23% uczniów SP 7-8 otrzymywało złośliwe komentarze, tzw. hejty. Uczniowie klas 4-6 (13%) oraz uczniowie klas 7-8 (23%) otrzymywali wiadomości z przezwiskami, obelgami oraz zdarzyło się, że udostępniono ich prywatną rozmowę (SP 4-6 – 9%; SP 7-8 – 32%).
- Uczniowie w Gminie Pacanów w większości nie mają doświadczeń związanych z grami hazardowymi na pieniądze (SP 4-6 – 96%; SP 7-8 – 82%). Jednakże 4% uczniów klas 4-6 i 18% uczniów klas 7-8 przyznało, że grało już w tego rodzaju gry.

Przemoc:

- 4% uczniów klas 4-6 i 5% uczniów klas 7-8 w Gminie Pacanów doświadczyło przemocy domowej.
- 11% uczniów klas 4-6 oraz 18% uczniów klas 7-8 spotyka agresja słowna.
- Jeżeli chodzi o rodzaj doświadczanej przemocy przez uczniów respondenci wskazali, że spotyka ich zarówno przemoc psychiczna (SP 4-6 – 13%; SP 7-8 – 23%) oraz przemoc fizyczna (SP 4-6 – 20%; SP 7-8 – 41%). Zaznaczając „inne”, uczniowie nie podali przykładów.
- Zapytano uczniów także o doświadczenie przemocy w szkole. Według wyników badań 62% uczniów klas 4-6 i 50% uczniów klas 7-8 nigdy jej nie doświadczyło. Jednakże są uczniowie, którzy doświadczają przemocy w szkole codziennie (SP 4-6 – 5%), kilka razy w tygodniu (SP 4-6 – 2%; SP 7-8 – 18%), kilka razy w miesiącu (SP 4-6 – 2%; SP 7-8 – 5%), kilka razy w roku (SP 4-6 – 29%; SP 7-8 – 27%).

Napoje energetyczne:

- 9% uczniów klas 4-6 i 18% uczniów klas 7-8 uważa, że napoje energetyczne są zdrowe.
- 4% uczniów klas 4-6 i 23% uczniów klas 7-8 deklaruje, że zdarza się im pić napoje energetyczne.
- 20% starszych uczniów zadeklarowało, że pije napoje energetyczne raz w miesiącu, są uczniowie, którzy robią to raz w tygodniu (SP 4-6 – 50%; SP 7-8 – 40%), 2-3 razy w tygodniu (SP 7-8 – 20%), 3-5 razy w tygodniu (SP 4-6 – 50%; SP 7-8 – 20%).

Czas wolny:

- Uczniowie klas 4–6 szkół podstawowych (45%) spędzają swój czas wolny z rodziną, co świadczy o dużym znaczeniu więzi rodzinnych w tej grupie wiekowej. Towarzystwo znajomych spoza klasy lub szkoły wybiera 4% uczniów, natomiast 27% preferuje spędzanie czasu z koleżankami i kolegami z klasy oraz ze szkoły. Samodzielne spędzanie czasu deklaruje 20% badanych. W przypadku 4% uczniów wskazano inne osoby towarzyszące w czasie wolnym, jednak nie zostały one dokładnie określone.
- Uczniowie z klas 7-8 spędzają czas wolny z rodziną – 37%. Ze znajomymi z klasy lub szkoły spędzanie czasu deklaruje 27%. Znajomi spoza klasy lub szkoły są wybierani przez 9% uczniów. Samodzielne spędzanie czasu wolnego deklaruje 27% respondentów.

Rozdział IV Realizacja Programu

Ze względu na złożony wpływ uzależnień na życie społeczności Gminy Pacanów, Program angażuje szerokie spektrum podmiotów. W jego realizację włączone są instytucje zajmujące się bezpośrednio problemami nadużywania alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, takie jak Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czy Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W działaniach uczestniczą także służby mundurowe, w tym Policja, placówki edukacyjne i opiekuńczo-wychowawcze, a także poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Istotną rolę odgrywają również Kościół Katolicki i inne wspólnoty religijne, placówki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe oraz instytucje kultury. Wspierają je lokalne media i Urząd Gminy, a także inne podmioty, które współpracują przy wdrażaniu programu w sposób całościowy. Takie partnerstwo umożliwi realizację działań profilaktycznych, edukacyjnych i interwencyjnych w różnych obszarach życia społecznego.

Rozdział V Adresaci Programu

Program jest skierowany do szerokiej grupy odbiorców – od dzieci i młodzieży szczególnie podatnych na uzależnienia, po osoby dorosłe mogące wspierać profilaktykę. Obejmuje on rodziców i opiekunów, osoby zagrożone uzależnieniem, sprzedawców alkoholu i wyrobów tytoniowych, nauczycieli, pracowników pomocy społecznej i służb interwencyjnych, a także całą społeczność lokalną. Kluczowym założeniem jest współpraca wszystkich tych środowisk, gdyż tylko wspólne i skoordynowane działania mogą skutecznie ograniczyć skalę problemów uzależnień w Gminie Pacanów.

Rozdział VI Cele i zadania Programu

Najważniejszym celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Pacanów na lata 2026-2029 jest

ograniczenie szkód społecznych i zdrowotnych wynikających z używania alkoholu, narkotyków oraz innych substancji i zachowań uzależniających, poprzez prowadzenie działań profilaktycznych, terapeutycznych i wspierających na rzecz osób i rodzin zagrożonych uzależnieniem.

Cel ten realizowany jest poprzez:

- wspieranie osób uzależnionych i ich rodzin w procesie leczenia i readaptacji społecznej,
- wzmacnianie systemu profilaktyki wśród dzieci i młodzieży,
- promowanie zdrowego i trzeźwego stylu życia,
- rozwijanie współpracy instytucji lokalnych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej.

Zadania do realizacji:

I. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i ich rodzin.

1. Prowadzenie punktu konsultacyjno – informacyjnego ds. uzależnień i przemocy (finansowanie wynagrodzeń specjalistów, doposażenie punktu w sprzęt i materiały biurowe, zakup publikacji, ulotek, plakatów, broszur z zakresu profilaktyki i przemocy domowej)
2. Prowadzenie poradnictwa dla osób uzależnionych, członków rodzin z problemem alkoholowym, narkotykowym i behawioralnym oraz osób doświadczających przemocy.
3. Prowadzenie rozmów motywujących do dobrowolnego leczenia odwykowego przez członków GKRPA.
4. Przyjmowanie wniosków dotyczących leczenia odwykowego, analizowanie zgłoszeń od Policji, MGOPS i innych instytucji oraz prowadzenie postępowań o obowiązek leczenia odwykowego.
5. Finansowanie opinii biegłych w sprawach uzależnienia od alkoholu.
6. Ponoszenie kosztów sądowych związanych z kierowaniem wniosków do sądu o wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku zastosowanie poddania się leczeniu odwykowemu.
7. Informowanie osób zainteresowanych i ich rodzin o dostępnych placówkach pomocy

II. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności pomocy przed przemocą.

1. Umożliwianie osobom doznającym przemocy korzystania ze specjalistycznej pomocy psychologicznej i prawnej.
2. Uruchamianie procedury Niebieskiej Karty w przypadku przemocy domowej, współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym .
3. Upowszechnianie informacji o uzależnieniach, przemocy w rodzinie i profilaktyce (ulotki, broszury, materiały profilaktyczne).
4. Finansowanie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków ZI, pracowników MGOPS, nauczycieli w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania przemocy.
5. Współpraca GKRPA z dyrektorami szkół i Policją w rozpoznaniu zagrożeń wśród młodzieży wynikających z używania alkoholu narkotyków i dopalaczy,
6. Współpraca ze szkołami w zakresie identyfikacji potrzeb profilaktycznych i prowadzenia działań edukacyjnych.

III. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w odniesieniu do dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działania na rzecz dożywiania uczestników zajęć.

1. Organizowanie i finansowanie autorskich programów profilaktycznych, warsztatów terapeutyczno-wychowawczych dla dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli.
2. Finansowanie programów rekomendowanych przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.
3. Realizacja programów profilaktycznych w przedszkolach i szkołach promujących alternatywne sposoby spędzania czasu.
4. Zakup i dystrybucja literatury i materiałów edukacyjnych dla uczniów, rodziców i nauczycieli w zakresie rozwiązywania problemów różnego rodzaju uzależnień.
5. Udział w ogólnopolskich kampaniach i akcjach informacyjno-profilaktycznych (ulotki, broszury, plakaty, gadżety).
6. Organizowanie spotkań, imprez i wyjazdów integrujących społeczność lokalną i promujących zdrowy styl życia.
7. Organizowanie zajęć sportowo-rekreacyjnych i tworzenie warunków do aktywnego spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych.
8. Wspieranie działań w placówkach oświatowych w zakresie profilaktyki alkoholowej, narkomanii i przemocy szkolnej oraz uzależnień behawioralnych:
 - a) dofinansowanie programów szkolnych z zakresu profilaktyki uzależnień, organizacja pogadanek, prelekcji, turniejów, koncertów, spektakli, widowisk, warsztatów, imprez profilaktycznych, zawodów sportowych, konkursów nagród, pucharów, poczęstunku dla uczestników itp.
 - b) upowszechnianie wiedzy na temat uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej poprzez zakup ulotek, broszur, książek, poradników, płyt CD itp.
 - d) prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
9. Dofinansowanie działalności Stowarzyszeń, Kół Gospodyń Wiejskich, organizacji pozarządowych dotyczących przedsięwzięć profilaktycznych poprzez organizowanie imprez rozrywkowo-okolicznościowych promujących zdrowy i trzeźwy styl życia oraz zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz dorosłych:
 - a) dofinansowanie organizacji lokalnych imprez promujących zdrowy, bezpieczny styl życia wolny od nałogów (np. koncerty, spotkania, festyny, turnieje, zakup nagród, pucharów itp.) dla mieszkańców gminy (zarówno dzieci, młodzieży jak i osób dorosłych),
 - b) upowszechnianie wiedzy na temat uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej poprzez zakup ulotek, broszur, książek, plakatów,
 - d) dofinansowanie wycieczek i spotkań plenerowych dla dzieci młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych i ubóstwa,
10. Dofinansowanie spotkań, konkursów profilaktycznych, nagród oraz poczęstunku dla uczestników.
11. Dofinansowanie wypoczynku letniego i zimowego (np. transport, dożywianie) dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym zajęć socjoterapeutycznych
12. Integracja lokalnej społeczności, w tym osób starszych i rodzin z problemem uzależnień po przez organizowanie spotkań.

13. Finansowanie diagnozy problemów społecznych.

IV. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych w służącej rozwiązywaniu problemów z zakresu profilaktyki uzależnień w tym problemów behawioralnych.

1. Wspieranie lub powierzanie zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert wybranym podmiotom, organizującym wydarzenia społeczno – kulturalne adresowane do mieszkańców gminy stanowiących promocję zdrowego stylu życia przy stosowaniu przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
2. Współpraca ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi w zakresie wychowania w trzeźwości, przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i uzależnieniom behawioralnym.
3. Dotacje dla organizacji pozarządowych wyłonionych w drodze konkursu lub w trybie pozakonkursowym.

V. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem jako oskarżyciel publiczny.

1. Organizowanie i finansowanie szkoleń dla sprzedawców i właścicieli sklepów z alkoholem.
2. Przeprowadzanie kontroli przestrzegania ustawy w punktach sprzedaży i podawania alkoholu.
3. Współpraca z organami i instytucjami w przypadku naruszeń ustawy.
4. Występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego przed sądem.
5. Zakup i dystrybucja materiałów edukacyjnych dotyczących odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.

VI. Funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

1. Podejmowanie działań motywujących do podjęcia leczenia, w szczególności prowadzenie rozmów interwencyjno – motywacyjnych z osobami uzależnionymi i członkami ich rodzin, oraz ze sprawcami przemocy domowej.
2. Prowadzenie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.
3. Opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.
4. Opracowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
5. Wynagrodzenie członków GKRPA za wykonywanie zadań, udział w posiedzeniach oraz udział w kontrolach punktów sprzedaży napojów alkoholowych.
6. Finansowanie udziału członków GKRPA w szkoleniach i kursach w celu doskonalenia i usprawnienia pracy związanej z obszarem terapii i profilaktyki uzależnień.

Rozdział VII Przewidywane efekty

Zakładanym efektem realizacji programu jest ograniczenie występowania problemów związanych bezpośrednio uzależnieniami behawioralnymi, używaniem alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, a także stworzenia wielopłaszczyznowego, spójnego systemu wsparcia oraz pomocy dla osób i rodzin zagrożonych/dotkniętych problemem

uzależnień. Realizacja programu zwiększy skuteczność pomocy kierowanej do rodzin oraz stworzy możliwość współpracy pomiędzy instytucjami zajmującymi się problematyką uzależnień. Oczekiwanym rezultatem wspólnych działań będzie przeciwdziałanie uzależnieniom oraz patologizacji i zagrożeniu wykluczeniem społecznym. Interdyscyplinarne podejście daje możliwość rozwoju, zwiększania świadomości w środowisku lokalnym, a tym samym podniesie jakość życia mieszkańców.

Rozdział VIII

Finansowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2026-2029 dla Gminy Pacanów są środki finansowe budżetu Gminy pochodzące z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych o których mowa w art. 11¹, art.18, art.18¹ ustawy oraz opłat określonych w art.9² ust. 19 i 20 ustawy dotyczących opłat od napojów alkoholowych w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml.

Wysokość środków finansowych na realizację zadań Programu określa Rada Gminy Pacanów w drodze uchwały w sprawie budżetu Gminy na dany rok kalendarzowy.

Rozdział IX

Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Zgodnie z art. 41¹ ust. 5 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, elementem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2026-2029 dla Gminy Pacanów są zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Członkom Komisji przysługuje wynagrodzenie za wykonywanie zadań wynikających z ustawy, w szczególności za udział w posiedzeniach Komisji, rozmowy motywujące, kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz opiniowanie lokalizacji punktów sprzedaży w wysokości Przewodnicząca 400 zł., członkowie 300 zł.

W przypadku realizacji zadań wymagających wyjazdu poza miejsce zamieszkania, członkom Komisji może przysługiwać zwrot kosztów podróży służbowych – zgodnie z przepisami obowiązującymi w tym zakresie dla pracowników samorządowych.

Rozdział X

Monitorowanie oraz sprawozdawczość Gminnego Programu

Realizacja Programu ma charakter interdyscyplinarny i opiera się na ścisłej współpracy różnych instytucji oraz specjalistów zaangażowanych w działania profilaktyczne i pomocowe. W proces ten włączają się m.in. członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pacanowie, psychologowie, terapeuci uzależnień, realizatorzy programów profilaktycznych, pedagodzy i wychowawcy szkolni, pracownicy socjalni, kuratorzy sądowi oraz funkcjonariusze Policji. Wspólne i skoordynowane działania tych podmiotów mają na celu zapewnienie kompleksowego wsparcia mieszkańcom gminy w zakresie profilaktyki uzależnień, wczesnej interwencji, edukacji i pomocy naprawczej.

Burmistrz Miasta i Gminy odpowiada za właściwe zarządzanie środkami finansowymi przeznaczonymi na realizację Programu, w tym za racjonalny podział budżetu, prawidłowe

wydatkowanie funduszy oraz dostosowywanie alokacji zasobów do aktualnych potrzeb społecznych i priorytetów Programu. Każdego roku sporządza szczegółowe sprawozdanie z jego realizacji Programu. Dokument ten przekazywany jest Radzie Gminy nie później niż do 30 czerwca roku następującego po roku sprawozdawczym.

Ponadto, zgodnie z wytycznymi Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Burmistrz przygotowuje zbiorczą informację o realizacji zadań Programu, opracowaną na podstawie ankiety KCPU i przekazuje ją do tej instytucji do dnia 15 kwietnia każdego roku za rok poprzedni. Systematyczne przestrzeganie tych procedur umożliwia stałe monitorowanie realizacji celów Programu, ocenę jego efektywności oraz bieżące wprowadzanie korekt. Dzięki temu Program zachowuje elastyczność, odpowiada na aktualne potrzeby mieszkańców i skutecznie wspiera działania na rzecz ograniczania problemów uzależnień w gminie.

**Harmonogram wydatków Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Pacanów na 2026 rok**

Lp.	Zadania i cele	Sposoby realizacji	Osoby, organizacje, odpowiedzial ne za realizację	Śr. pieniężne zabezpieczone na realizację w zł
I	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.	<ol style="list-style-type: none">1. Prowadzenie punktu konsultacyjno – informacyjnego ds. uzależnień i przemocy (finansowanie wynagrodzeń specjalistów, doposażenie punktu w sprzęt i materiały biurowe, zakup publikacji, ulotek, plakatów, broszur z zakresu profilaktyki i przemocy domowej).2. Prowadzenie poradnictwa dla osób uzależnionych, członków rodzin z problemem alkoholowym, narkotykowym i behawioralnym oraz osób doświadczających przemocy.3. Prowadzenie rozmów motywujących do dobrowolnego leczenia odwykowego przez członków GKRPA.4. Przyjmowanie wniosków dotyczących leczenia odwykowego, analizowanie zgłoszeń od Policji, MGOPS i innych instytucji oraz prowadzenie postępowań o obowiązek leczenia odwykowego.5. Finansowanie opinii biegłych w sprawach uzależnienia od alkoholu.6. Ponoszenie kosztów sądowych związanych z kierowaniem wniosków do sądu o wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku zastosowanie poddania się leczeniu odwykowemu.7. Informowanie osób zainteresowanych i ich rodzin o dostępnych placówkach pomocy.	Burmistrz, GKRPA	27.400,00 zł

II	<p>Udzielanie rodzinom, w których występuje problemy alkoholowe i narkotykowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności pomocy przed przemocą domową.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Umożliwianie osobom doznającym przemocy korzystania ze specjalistycznej pomocy psychologicznej i prawnej. 2. Uruchamianie procedury Niebieskiej Karty w przypadku przemocy domowej, współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym. 3. Upowszechnianie informacji o uzależnieniach, przemocy w rodzinie i profilaktyce (ulotki, broszury, materiały profilaktyczne). 4. Finansowanie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków ZI, pracowników MGOPS, nauczycieli w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania przemocy. 5. Współpraca GKRPA z dyrektorami szkół i Policją w rozpoznaniu zagrożeń wśród młodzieży wynikających z używania alkoholu narkotyków i dopalaczy. 6. Współpraca ze szkołami w zakresie identyfikacji potrzeb profilaktycznych i prowadzenia działań edukacyjnych. 	<p>Burmistrz, GKRPA</p>	<p>4.200,00 zł</p>
----	--	---	-----------------------------	---------------------------

III	<p>Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w odniesieniu do dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działania na rzecz dożywiania uczestników zajęć</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizowanie i finansowanie autorskich programów profilaktycznych, warsztatów terapeutyczno-wychowawczych dla dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli. 2. Finansowanie programów rekomendowanych przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom. 3. Realizacja programów profilaktycznych w przedszkolach i szkołach promujących alternatywne sposoby spędzania czasu. 4. Zakup i dystrybucja literatury i materiałów edukacyjnych dla uczniów, rodziców i nauczycieli w zakresie rozwiązywania problemów różnego rodzaju uzależnień. 5. Udział w ogólnopolskich kampaniach i akcjach informacyjno-profilaktycznych (ulotki, broszury, plakaty, gadżety). 6. Organizowanie spotkań, imprez i wyjazdów integrujących społeczność lokalną i promujących zdrowy styl życia. 7. Organizowanie zajęć sportowo-rekreacyjnych i tworzenie warunków do aktywnego spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych. 8. Wspieranie działań w placówkach oświatowych w zakresie profilaktyki alkoholowej, narkomanii i przemocy szkolnej oraz uzależnień behawioralnych: <ol style="list-style-type: none"> a) dofinansowanie programów szkolnych z zakresu profilaktyki uzależnień, organizacja pogadanek, prelekcji, turniejów, koncertów, spektakli, widowisk, warsztatów, imprez profilaktycznych (Dzień Dziecka, mikołajki i inne), zawodów sportowych, konkursów, nagród, pucharów, poczęstunku dla uczestników itp. b) dofinansowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych z elementami profilaktyki uzależnień dla dzieci i młodzieży, c) upowszechnianie wiedzy na temat uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej poprzez zakup ulotek, broszur, książek, poradników, płyt CD itp. d) prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych, e) tworzenie zaplecza do zajęć rekreacyjnych - sportowych poprzez doposażenie już istniejących miejsc i boisk sportowych w sprzęt, 9. Dofinansowanie działalności Stowarzyszeń, Kół Gospodyń Wiejskich, organizacji pozarządowych dotyczących przedsięwzięć profilaktycznych 	<p>Burmistrz, GKRPA, Dyrektorzy szkół, przedszkoli, MGOPS, KGW, Stowarzyszenia</p>	<p>19.300,00 zł</p>
-----	---	---	--	----------------------------

		<p>poprzez organizowanie imprez rozrywkowo-okolicznościowych promujących zdrowy i trzeźwy styl życia oraz zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz dorosłych:</p> <p>a) dofinansowanie organizacji lokalnych imprez promujących zdrowy, bezpieczny styl życia wolny od nałogów (np. koncerty, spotkania, festyny, turnieje, zakup nagród, pucharów itp.) dla mieszkańców gminy (zarówno dzieci, młodzieży jak i osób dorosłych),</p> <p>b) zakup materiałów i usług,</p> <p>c) upowszechnianie wiedzy na temat uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej poprzez zakup ulotek, broszur, książek, plakatów,</p> <p>d) dofinansowanie wycieczek i spotkań plenerowych dla dzieci młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych i ubóstwa,</p> <p>10. Dofinansowanie spotkań, konkursów profilaktycznych, nagród oraz poczęstunku dla uczestników.</p> <p>11. Dofinansowanie wypoczynku letniego i zimowego dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym zajęć socjoterapeutycznych (np. transport, dożywianie).</p> <p>12. Integracja lokalnej społeczności, w tym osób starszych i rodzin z problemem uzależnień po przez organizowanie spotkań.</p> <p>13. Finansowanie diagnozy problemów społecznych.</p>		
IV	<p>Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym problemów behawioralnych.</p>	<p>1. Wspieranie lub powierzanie zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert wybranym podmiotom, organizującym wydarzenia społeczno – kulturalne adresowane do mieszkańców gminy stanowiących promocję zdrowego stylu życia przy stosowaniu przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.</p> <p>2. Współpraca ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi w zakresie wychowania w trzeźwości, przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i uzależnieniom behawioralnym.</p> <p>3. Dotacje dla organizacji pozarządowych wyłonionych w drodze konkursu lub w trybie pozakonkursowym.</p>	<p>Organizacje pozarządowe, podmioty, po podpisaniu umowy</p>	<p>60.000,00 zł</p>

V	Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 ¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizowanie i finansowanie szkoleń dla sprzedawców i właścicieli sklepów z alkoholem. 2. Przeprowadzanie kontroli przestrzegania ustawy w punktach sprzedaży i podawania alkoholu. 3. Współpraca z organami i instytucjami w przypadku naruszeń ustawy. 4. Występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego przed sądem. 5. Zakup i dystrybucja materiałów edukacyjnych dotyczących odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. 	GKRPA Burmistrz	500,00 zł
VI	Funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Finansowanie udział członków GKRPA w szkoleniach, kursach konferencjach w celu doskonalenia i usprawnienia pracy związanej z obszarem profilaktyki uzależnień, w tym zwrot kosztów podróży służbowych (delegacje). 2. Wynagrodzenie dla członków GKRPA za wykonywanie zadań, udział w posiedzeniach oraz udział w kontrolach punktów sprzedaży napojów alkoholowych. 	GKRPA Burmistrz	38.600,00 zł
RAZEM				150 000,00 zł